

U 116/2022 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om formskydd och förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning och om upphävande av kommissionens förordning (EG) nr 2246/2002 (*formskydd*)

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om formskydd och förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning och om upphävande av kommissionens förordning (EG) nr 2246/2002 samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 9 februari 2023

Näringsminister Mika Lintilä

Specialsakkunnig Stiina Löytömäki

2.2.2023

FÖRSLAGET TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV OM FORMSKYDD (COM (2022) 667 FINAL) OCH TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING OM ÄNDRING AV RÅDETS FÖRORDNING (EG) NR 6/2002 OM GEMENSKAPSFORMGIVNING OCH OM UPPHÄVANDE AV KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EG) NR 2246/2002 (COM (2022) 666 FINAL)

1 Bakgrund

Europeiska kommissionen presenterade den 28 november 2022 förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om formskydd (COM (2022) 667 final) och förslaget till rådets förordning om ändring av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning och om upphävande av kommissionens förordning (EG) nr 2246/2002 (COM (2022) 666 final).

Formskydd är en immateriell rättighet som skyddar en produkts utseende. Vål formgivna produkter ger producenterna en konkurrensfördel. Ett tillgängligt, framtidssäktrat, konsekvent och effektivt formskydd är ett betydande incitament produktformgivning och innovation i den digitala tidsåldern.

Medlemsstaternas lagstiftning om industriella formgivningar harmoniserades delvis genom Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG av den 13 oktober 1998 (nedan '*direktivet*'). För skydd av enhetliga rättigheter inrättades vid sidan av de nationella systemen för formskydd genom rådets förordning (EG) 6/2002 av den 12 december 2001 (nedan '*förordningen*') det fristående så kallade systemet för gemenskapsformgivning med samma verkan i hela EU. Förordningen ändrades 2006 för att ge verkan åt EU:s anslutning till det internationella systemet för registrering enligt Haagöverenskommelsen.

Dessutom finns det en övergångsordning för formskydd för reparationsreservdelar. I direktivet inkluderades en så kallad frysplus-klausul som gjorde det möjligt för medlemsstaterna att behålla sin befintliga lagstiftning om reservdelar. Ett förslag som kommissionen lade fram 2004 om att harmonisera formskyddet för synliga reservdelar genom att införa en reparationsklausul i direktivet fick inte tillräckligt stöd i Europeiska unionens råd. Förslaget drogs tillbaka 2014.

År 2014 inledde kommissionen i linje med EU:s agenda för bättre lagstiftningen en utvärdering av hur systemen för formskydd fungerar i EU. Utvärderingen omfattande en ekonomisk och rättslig bedömning. Europeiska unionens råd uppmanade i sina slutsatser om politiken för immateriella rättigheter av den 11 november 2020 kommissionen att lägga fram förslag till översyn av EU:s formgivningslagstiftning i syfte att modernisera systemen för formskydd och göra formskydd mer attraktivt för enskilda formgivare och företag, särskilt små och medelstora företag.

2 Förslagets syfte

Förslaget syftar till att främja högsta kvalitet inom formgivning, innovation och konkurrenskraft i EU genom att säkerställa att systemet för formskydd är ändamålsenligt och effektivt i den

digitala tidsåldern och blir mer tillgängligt för enskilda formgivare, små och medelstora företag och formgivningsintensiva industrier.

Direktivförslaget upphäver och ersätter det befintliga direktiv 98/71/EG. Direktivförslaget syftar också till att få en bättre överensstämmelse mellan nationella lagar och förfaranden för att stärka formgivningssystemens interoperabilitet. Genom direktivförslaget är syftet också att fullborda en effektiv inre marknad för reservdelar på så vis att man i direktivet inkluderar den reparationsklausul om reparationsreservdelar som redan ingår i förordningen.

Förslagen till direktiv och förordning syftar särskilt till att modernisera föråldrade bestämmelser, skapa större rättssäkerhet och klargöra tillämpningsområdet och begränsningarna för formgivningsrättigheterna. Förordningsförslaget syftar till att anpassa gemenskapsformskyddssystemet till den digitala tidsåldern och göra det mer tillgängligt och effektivt för sökande. Tillgängligheten, effektiviteten och överkomligheten hos gemenskapsformskyddet förbättras genom att förenkla förfarandena och optimera nivån på de avgifter som ska betalas.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Allmänna bestämmelser

Definition av formgivning och produkt (artikel 2 i direktivet, artikel 3 i förordningen)

Definitionerna av formgivning och produkt uppdateras, förtydligas och utvidgas för att framtidssäkra direktivet mot tekniska framsteg. Formskyddet omfattar produkter som visualiseras i en grafisk framställning eller som tar sig i uttryck i ett fysiskt föremål eller som visar sig som det rumsliga arrangemanget av föremål avsedda att forma en inre miljö.

Uppdatering av terminologin och av bestämmelserna om EUIPOs styrning (Förordningen)

Hädanefter kommer registrerade gemenskapsformgivningar att kallas registrerade EU-formgivningar. Bestämmelserna om Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets (EUIPO) styrning anpassas för att svara mot bestämmelserna i förordning (EU) 2017/1001 om EU-varumärken.

Materiell formgivningsrätt

Skyddskrav (artikel 3 i direktivet) Formskyddet begränsas till registrerat skydd. Skyddet för oregistrerad EU-formgivning kvarstår dock. Skyddet träder endast i kraft med registreringen i registret.

Grunder för avslag av ansökan om registrering (artikel 13 i direktivet) Grunderna för avslag är uttömmande och enhetliga med den prövning som utförs på EUIPO-nivå. Ogiltighetsgrunderna är obligatoriska för att öka förutsägbarheten.

Skyddsföremål (artikel 15 i direktivet, artikel 18 a i förordningen) För att öka rättssäkerheten när det gäller synlighetskravet ges formskydd endast för de detaljer i utseendet som visas synligt i ansökan om registrering.

Rättigheter knutna till formgivningsrättigheten (artikel 16 i direktivet; artikel 19 i förordningen) Tillämpningsområdet för formgivningsrättigheterna anpassas till de utmaningar som den ökade användningen av 3D-utskriftsteknik medför. Registrering av formgivningen ger innehavaren rätt att hindra skapande, nerladdning, kopiering och delning eller distribution till ett medium eller programvara som återger formgivningen.

Till direktivet och förordningen fogas en bestämmelse som motsvarar reformen av EU:s varumärkeslagstiftning, med stöd av vilken rättighetsinnehavare kan förhindra att förfälskade produkter transiterar genom EU:s territorium.

Giltighetspresumption (artikel 17) En giltighetspresumption läggs till i direktivet för att uppnå större överensstämmelse med förordning (EG) nr 6/2002.

Begränsning i rättigheter knutna till formgivningsrättigheten (artikel 18 i direktivet; artikel 20 i förordningen) Förteckningen över tillåtna användningsområden kompletteras genom att man lägger till ”användning för hänvisning” och ”kritik och parodi” i enlighet med rättspraxis från Europeiska unionens domstol.

Reparationsklausul (artikel 19 i direktivet, artikel 20 a i förordningen) I fråga om reservdelar införs en reparationsklausul i direktivet liknande den som redan finns i artikel 110 i förordning (EG) nr 6/2002. Klausulen är begränsad till reservdelar som är identiska med de ursprungliga beståndsdelarna i sammansatta produkter, det vill säga match-reservdelar. Reparationsklausulen kan endast användas om konsumenterna informeras om ursprunget för den produkt som ska användas för reparation av den sammansatta produkten. Reparationsklausulen har omedelbar rättsverkan endast för framtiden, och skyddet av befintliga rättigheter tryggas under en övergångsperiod på 10 år.

Den övergångsklausul om reparation som för närvarande finns i EU-förordningen omvandlas till en permanent bestämmelse.

Rätt till registrerade formgivningsrättigheter på grundval av tidigare användning (artikel 21 i direktivet) En rätt på grundval av tidigare användning införs i linje med förordning (EG) nr 6/2002. Skyddet mot intrång kommer att skydda dem som har investerat i god tro i en produktformgivning före prioritetsdagen för en registrerad formgivning och har ett berättigat intresse av att marknadsföra produkterna även om deras utseende faller inom den registrerade formgivningens skyddsomfång.

Förhållande till upphovsrätten (artikel 23 i direktivet, artikel 96.2 i förordningen) Principen om dubbelt skydd, det vill säga både formskydd och upphovsrättsligt skydd, bibehålls.

Registreringssymbol (artikel 24 i direktivet, artikel 26 a i förordningen) Innehavaren av en registrerad formgivning får informera allmänheten om att formgivningen är registrerad genom att på den produkt som formgivningen ingår i visa bokstaven D omsluten av en cirkel.

Förfaranden

Återgivning av formgivningen (artikel 26 i direktivet, artikel 36 och 36 a i förordningen) I fråga om kraven på återgivningen fogas till direktivet detaljerade bestämmelser enligt vilka reproduktionen kan vara statisk, dynamisk eller animerad.

Gemensamma ansökningar om registrering (artikel 27 i direktivet, artikel 37 i förordningen) Gör det möjligt att kombinera formgivningar inom olika klasser i en enda ansökan, vilket också föreskrivs i förordning (EG) nr 6/2002.

Senareläggning av offentliggörandet (artikel 30 i direktivet) Möjligheten att senarelägga offentliggörandet av en ansökan om formgivning förlängs till 30 månader från den dag då ansökan lämnades in.

Förfarande för ogiltigförklaring (artikel 31 i direktivet) Medlemsstaterna ska föreskriva om det administrativa förfarande som ska iakttas av deras immaterialrättsmyndigheter för att bestrida giltigheten av en formgivningsregistrering.

Anpassning till förfarandena för EU-varumärken (Förordningen) I fråga om EU-formgivningar föreslås flera ändringar som syftar till att förenhetliga förfarandena för EU-formgivningar med förfarandena för EU-varumärken. Avskaffar möjligheten att lämna in en ansökan om registrering av gemenskapsformgivning via en av medlemsstaternas centrala myndigheter för industriellt rättsskydd eller Benelux myndighet för industriellt rättsskydd, inför möjligheten att ansöka om fortsatt behandling eller att återkalla ett beslut av EUIPO, utvidgar bestämmelserna om auktoriserat ombud till att omfatta hela Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Avgifter för EU-formgivningar (bilaga I till förordningen) Det föreslås en sänkning av ansökningsavgiften och att avgifterna förenklas (till exempel genom att slå samman registreringsavgiften med avgiften för offentliggörande till en enda ansökningsavgift).

Utvärdering av delegering

I förordningsförslaget anpassas de befogenheter som kommissionen fått genom förordning (EG) nr 6/2002 att anta bestämmelser för genomförande av den förordningen till artiklarna 290 och 291 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). I artiklarna 42a, 44a, 50c, 50f, 50h, 51a, 53a, 55a, 64a, 65a, 66a, 66d, 66f, 66i, 67c, 70a, 73a, 75a, 78a, 105a, 106a i förordningsförslaget fastställs den befogenhet som ges kommissionen att anta delegerade akter. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter bland annat när det gäller att i detalj fastställa förfarandena för ändring av ansökan eller ogiltigförklara en registrerad EU-formgivning, i detalj fastställa överklagandeförfaranden, överklagandenämndernas organisation, närmare uppgifter om vissa dokument, maximnivåerna för de uppkomna kostnaderna för förfarandena samt fastställa andra detaljer som kompletterar lagstiftningen.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

Direktivförslagets rättsliga grund är artikel 114.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), där Europaparlamentet och rådet ges befogenhet att besluta om åtgärder för tillnärmning av sådana bestämmelser i lagar och andra författningar i medlemsstaterna som syftar till att upprätta den inre marknaden och få den att fungera.

Förslaget behandlas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet med Europaparlamentet. I rådet tillämpas ett röstningsförfarande med kvalificerad majoritet.

Förordningsförslaget grundar sig på artikel 118.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, där Europaparlamentet och rådet ges befogenhet att föreskriva åtgärder för att säkerställa skyddet för europeiska immateriella rättigheter i unionen inklusive centraliserade system för beviljande av tillstånd, samordning och kontroll som omfattar hela EU.

Förordningsförslagets rättsliga grund är således en annan än i den nuvarande förordningen (EG) nr 6/2002, som grundade sig på artikel 308 i fördraget om Europeiska ekonomiska gemenskapen.

Statsrådet anser att förslagets rättsliga grund är lämplig.

Subsidiaritetsprincipen (för icke-exklusiv befogenhet)

Direktivförslag

Skillnaderna i medlemsstaternas regelverk tillåter inte eller snedvrider lika villkor för EU-företag, vilket får negativa konsekvenser för företagens och hela EU:s konkurrenskraft. Med hänsyn till behovet att säkerställa överensstämmelse med systemet för gemenskapsformgivning kan tillnämningsåtgärder vidtas endast på EU-nivå.

Det europeiska formgivningssystemet bygger på samexistens och komplementaritet mellan nationellt och EU-omfattande formskydd. I förordningen föreskrivs det om ett fullständigt system där alla frågor som rör materiell rätt och processrätt regleras. I direktivet är den nuvarande tillnämningsnivån för lagstiftningen begränsad till utvalda bestämmelser inom materiell rätt. För att säkerställa en effektiv och hållbar samexistens och komplementaritet mellan EU:s system för formgivning och de nationella systemen för formgivning är det nödvändigt att skapa ett övergripande och harmoniskt system för formskydd i Europa med liknande materiella regler och åtminstone grundläggande förfarandebestämmelser som är förenliga med varandra. Fullbordandet av den inre marknaden för reservdelar kan endast uppnås på EU-nivå eftersom den nuvarande fryplus-klausulen inte har lett till en tillräcklig harmonisering på frivillig basis eller självreglering från industrins sida.

Förordningsförslag

Artikel 118.1 i EUF-fördraget kan endast tillämpas för att skapa europeiska immateriella rättigheter. Unionen har ett självständigt system för formgivning som skapats genom en EU-förordning och tillämpas oberoende av nationella system.

Proportionalitetsprincipen

Genom direktivförslaget harmoniseras särskilt registrerings- och ogiltighetsförfaranden som berörda parter anser vara i störst behov av anpassning till relevanta bestämmelser i förordningen.

I fråga om skydd av reservdelar anses införandet av en reparationsklausul vara det mest proportionella sättet att fullborda den inre marknaden. Eftermarknadsliberalisering kräver att skyddet hävs endast i de medlemsstater som för närvarande skyddar reservdelar och därför har de lägsta administrativa kostnaderna av alla alternativ som övervägs. Det föreskrivs dessutom om en övergångsperiod på tio år under vilken befintliga formgivningsrättigheter fortsätter att skyddas, vilket gör det möjligt för fordonstillverkarna att anpassa sitt marknadsbeteende.

Förordningsförslaget har utformats för att minska den administrativa bördan och kostnaderna för efterlevnaden av bestämmelserna för företag och enskilda formgivare som använder systemet med gemenskapsformgivning samt för EUIPO. Förslaget innebär enligt kommissionen riktade ändringar av den fristående förordningen och går inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de fastställda målen.

Statsrådet anser att direktivförslaget och förordningsförslaget är förenliga med proportionalitets- och subsidiaritetsprinciperna.

Val av instrument

Syftet med *direktivförslaget* är att göra riktade ändringar av direktiv 98/71/EG för att åtgärda brister som observerats i konsekvensbedömningarna.

Syftet med *förordningsförslaget* kan endast uppnås genom en rättsakt som ändrar de befintliga materiella och förfarandemässiga bestämmelserna om gemenskapsformgivning, vilka fastställs genom en förordning.

5 Förslagets konsekvenser

5.1 Kommissionens konsekvensbedömning och slutsatser utifrån den

Kommissionen genomförde en övergripande utvärdering av det nuvarande direktivet och den nuvarande förordningen. Utvärderingen offentliggjordes i november 2020. I den konstaterades att nuvarande lagstiftning fortfarande till stor del är ändamålsenlig och fungerar. I fråga om direktiv 98/71/EG identifierades dock vissa brister, särskilt en fragmenterad inre marknad för reservdelar till följd av den bristande harmoniseringen av bestämmelserna om formskydd för beståndsdelar som används för att reparera sammansatta produkter. Detta konstaterades orsaka betydande rättsosäkerhet, snedvridd konkurrensen och öka kostnaderna för konsumenterna.

I utvärderingen observerades också inkonsekvenser både mellan medlemsstaternas formgivningslagstiftning och i förhållande till förordningen om registrering av formgivning och ogiltighetsförfaranden. Dessa har en negativ inverkan på interoperabiliteten mellan EU:s system för formskydd. Utifrån resultaten av utvärderingen genomförde Europeiska kommissionen en konsekvensbedömning och beslöt därefter att se över lagstiftningen.

Ett offentligt samråd med berörda parter genomfördes 18.12.2018–30.4.2019 och ett andra offentligt samråd 18.12.2018–30.4.2019. De främsta problem som identifierats i systemet för formgivning under samråden har beaktats och tagits upp i förslaget. Konsekvensbedömningen av översynen av direktivet och förordningen byggde också på två större studier som genomförts av externa parter och som beaktade både ekonomiska och rättsliga aspekter av hur systemen för formskydd i EU fungerar. När det gäller formskydd av reservdelar byggde dessutom konsekvensbedömningen på ytterligare två studier.

I konsekvensbedömningen tar kommissionen upp två huvudsakliga problem:

1. Störningar i handeln inom EU och konkurrenshinder i vissa medlemsstater när det gäller reparation av reservdelar.
2. Att företag, särskilt små och medelstora företag och enskilda formgivare, inte ansöker om registrerat formskydd på EU-nivå eller nationell nivå, på grund av de höga kostnaderna, bördorna och förseningarna och den begränsade förutsägbarheten kring skyddet.

Slutsatser av konsekvensbedömningen:

Direktivet

För att lösa *problemet med reservdelar* kom man fram till ett alternativ med omedelbar liberalisering av nya formgivningar och av gamla formgivningar efter en övergångsperiod på tio år. Utifrån resultaten av konsekvensbedömningen uppstår efter övergångsperioden på 10 år besparingar för konsumenterna på mellan 415 miljoner euro och 663 miljoner euro per år på grund av priskonkurrens. Under den tioåriga övergångsperioden kommer den fullständiga liberaliseringen av nya formgivningar att främja konkurrens och marknadstillträde för reservdelar för nya bilar. Efter övergångsperioden kommer både leverantörer av originalutrustning och andra leverantörer att få större operativ frihet, vilket kommer att göra det möjligt för dem att stärka sin marknadsställning och konsolidera sin ställning på marknaden.

För att lösa problemet till följd av skillnader i *förfaranderegler* gör tillnärmningen av nationella lagar och förfaranden som gäller formgivningar att det blir lättare och billigare för företag och formgivare att få formskydd i medlemsstaterna, i synnerhet genom att lägga till grundläggande förfaranderegler i direktivet i linje med förordningen. Detta kommer att öka förutsägbarheten ytterligare, bidra till att minska kostnaderna för att förvalta multinationella immaterialrättsliga portföljer och göra det lättare och billigare att ta bort ogiltiga formgivningar från registret. Tillnärmning av lagstiftningen kommer också att få positiva effekter på samarbetet mellan EUIPO och de nationella immaterialrättsmyndigheterna.

Förordningen

En sänkning av registreringsavgiften för gemenskapsformgivningar gagnar i första hand användarna av registrerade gemenskapsformgivningar. Särskilt kostnaderna för små och medelstora företag och enskilda formgivare kommer att minska och göra det möjligt för små och medelstora företag att konkurrera med större företag på fördelaktigare villkor. Detta gynnar också konsumenterna och hela samhället.

Gemensamma ansökningar om registrering underlättas genom att stryka kravet på samma klass-tillhörighet. Detta gör det möjligt för företag att lämna in fler gemensamma ansökningar om formgivningar genom att kombinera flera formgivningar i en ansökan utan att det behöver röra sig om produkter av samma slag. Genom att underlätta gemensamma ansökningar om registrering minskar den administrativa bördan för företag/enskilda formgivare.

Syftet är att modernisera och anpassa systemen för formskydd av registrerade gemenskapsformgivningar till den digitala tidsåldern. Översynen av kraven på hur formgivningar återges gagnar både sökande och EUIPO, eftersom den antas minska bristerna i ansökningarna och öka rätts-säkerheten.

5.2 Nationell konsekvensbedömning

Konsekvenser för lagstiftningen

Förordningen är direkt tillämplig rätt i unionens medlemsstater. Förordningsförslaget kan dock förutsätta enstaka ändringar i lagstiftningen. Om nya uppgifter inrättas för nationella myndighetsaktörer ska bestämmelser om dem finnas på lagnivå.

Direktivet ska sättas i kraft nationellt.

I avsnitt 3 i denna skrivelse (förslagets huvudsakliga innehåll) finns en redogörelse över de förändringar som förslagen medför i nuläget. En av de viktigaste lagstiftningsändringarna som direktivet medför är harmonisering av vissa förfaranden för nationella myndigheter. De nationella myndigheterna ska införa ett administrativt förfarande för ogiltighetsförklaring av formgivningar. Genom direktivförslaget harmoniseras också granskningen av hinder för registrering i linje med EUIPOs praxis. Nationella myndigheter ska bland annat begränsa granskning på eget initiativ av hinder för registrering till ovillkorliga hinder, vilket innebär att granskning av nyheter slopas vid nationella myndigheter.

Finland har hittills inte öppnat marknaden för så kallade reservdelar för konkurrens. Direktivförslaget innehåller en reparationsklausul genom vilken marknaden för reservdelar liberaliseras. Enligt förslaget ges formskydd inte för en registrerad formgivning som utgör en beståndsdel i en sammansatt produkt vars utseende beståndsdelens formgivning är beroende av och som används uteslutande för att reparera den sammansatta produkten så att den återfår sitt ursprungliga

utseende. Tillverkaren eller försäljaren ska informera konsumenterna genom en tydlig och synlig uppgift på produkten om ursprunget för produkten. Reparationsklausulen har en effekt som sträcker sig in i framtiden, för gamla formgivningar gäller en övergångsperiod på 10 år.

Behoven att göra ändringar i den nationella lagstiftningen preciseras under behandlingen och riksdagen informeras om dem vid behov.

Konsekvenser för administrationen inklusive ekonomiska konsekvenser

Reformen av praxisen påverka Patent- och registerstyrelsen på olika sätt. Inrättandet av ett administrativt förfarande för ogiltighetsförklaring medför administrativa kostnader. Å andra sidan kan antalet talan om ogiltigförklaring i marknadsdomstolen minska i och med att det inrättas ett administrativt förfarande för ogiltighetsförklaring. Slopandet av granskningen av nyheter hos de nationella myndigheterna förkortar registreringstiden för formskydd, men kan å andra sidan minska formskyddets rättssäkerhet. Nationella myndigheter kan dock även i fortsättningen erbjuda granskning av nyheter som en särskild tjänst.

En sänkning av avgifterna för EU-formgivning till samma nivå som en nationell ansökan om formgivning (250 euro för den första ansökan) kan minska registreringen av nationella formgivningar och på så sätt Patent- och registerstyrelsens intäkter med hänsyn till att man genom förslaget för samma pris som det nuvarande priset på en nationell formgivning får skydd för formgivningen i hela EU.

Harmoniseringen av förfarandereglererna underlättar samarbetet mellan de nationella myndigheterna och myndigheternas samarbete med EUIPO.

Konsekvenser för företagen

Harmonisering av och interoperabiliteten mellan systemen för formgivnings förbättrar företagens verksamhetsförutsättningar i hela EU:s område genom att öka rättssäkerheten och minska de administrativa kostnaderna till följd av olika villkor för att få formskydd i olika medlemsstater. Förbättrade verksamhetsförutsättningar för företagen bidrar till ökad konkurrens.

Föråldrade registreringsförfaranden och sätt för återgivning av formgivningar medför administrativa begränsningar för användarna och uppmuntrar på så sätt inte till att ansöka om formskydd. De bidrar också till minskad rättssäkerhet. Föråldrade processer och ett ofördelaktigt avgiftssystem bidrar till underanvändning av formskydd och administrativa kostnader för företag och för enskilda formgivare. Genom att tillåta nya, moderna sätt för återgivning av formgivningar blir det möjligt för företag och enskilda formgivare att utnyttja den nyaste tekniken. Slopandet av villkoret om enhetliga klasser i ansökningarna och en enhetlig sekretesstid för formgivningen i EU minskar de administrativa kostnaderna för sökande av formskydd och ökar rättssäkerheten.

En anpassning av systemet för formgivning till EU-varumärkessystemet till exempel genom att förenhetliga processerna minskar den administrativa bördan för sådana företag som använder båda systemen och effektiviserar EUIPOs verksamhet.

En sänkning av avgifterna, i synnerhet sänkningen av avgiften för skydd av en EU-formgivning under de första fem åren med 100 euro, gör det lättare att få formskydd både för företag och för enskilda formgivare. Sänkningen av avgifter gagnar i synnerhet små och medelstora företag.

Ett obligatoriskt administrativt förfarande för ogiltigförklaring i alla EU-medlemsstater minskar företagens kostnader att skaffa och upprätthålla formskydd i EU-området. Det här gagnar i synnerhet små och medelstora företag och enskilda formgivare som utan grund ansöker om ogiltigförklaring av en registrerad formgivning i EU-medlemsstaterna. Avgiften till följd av administrativ ogiltigförklaring är i allmänhet mindre än domstolsavgiften och processen för administrativ ogiltigförklaring är i allmänhet också snabbare än domstolsprocessen, vilket bidrar till att man med låg tröskel tar till administrativ ogiltigförklaring. På så sätt ökar också rättssäkerheten, vilket gagnar både företag som registrerar formgivningar och konsumenterna.

Liberaliseringen av reservdelsmarknaden bedöms öka tillverkningen av reservdelar i EU:s medlemsländer i synnerhet bland små och medelstora företag. Liberaliseringen av reservdelsmarknaden gagnar också finländska företag som tillverkar reservdelar.

Konsumenter och innovationer

Harmoniseringen av systemen för formskydd skapar likartade verksamhetsförutsättningar i EU-medlemsstaterna, vilket utöver företagen och enskilda formgivare gagnar även konsumenter och samhällen.

Nyttan av en liberalisering av reservdelsmarknaden för konsumenterna bedöms vara sjunkande priser i och med konkurrens. Enligt undersökningar är reservdelar 5–8 procent dyrare i de EU-medlemsländer som inte har öppnat upp reservdelsmarknaden för konkurrens. Liberaliseringen av reservdelsmarknaden antas inte äventyra trafiksäkerheten, eftersom det enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon krävs att även beståndsdelar som är tillverkade av så kallade oberoende producenter och som är livsviktiga för fordonens säkerhetssystem ska provas enligt samma standarder som beståndsdelar tillverkade av de egentliga biltillverkarna. Liberaliseringen av reservdelar antas också effektivisera fordonsservicen och på det sättet förbättra trafiksäkerheten.

Konsekvenser för miljön

En liberalisering av reservdelar gör det billigare att reparera produkter såsom bilar, eldrivna hushållsmaskiner, mobiltelefoner och klockor, vilket antas öka produkternas livslängd och på så sätt ha en positiv inverkan på miljöskyddet. Med tanke på hållbar produktdesign och politiken för ekodesign är det positivt att formskyddet möjliggör reparation av produkter.

Egendomsskydd

Både direktiv- och förordningsförslaget syftar till att förbättra formgivarnas möjligheter att skydda sina rättigheter, vilket kan förutses ha en positiv inverkan på de grundläggande fri- och rättigheterna, som äganderätt och rätten till effektiva rättsmedel.

6 Ålands behörighet

Enligt 27 § 10 och 15 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) omfattas förslagen av rikets lagstiftningsbehörighet.

7 Behandling av förslaget i Europiska unionen och de andra medlemsstaternas ståndpunkt

Kommissionen presenterade förslaget den 28 november 2022. Förslaget behandlas i konkurrenskraftsrådet och i arbetsgruppen för immaterialrätt som är underställd rådet.

Behandlingen av förslaget i rådets arbetsgrupp för immaterialrätt började den 19 december 2022. Hittills har förslaget behandlats vid tre möten i arbetsgruppen. Behandlingen av förslaget fortsätter i rådets arbetsgrupp för immaterialrätt den 21 februari 2023.

I detta skede finns det inte uppgifter om de övriga medlemsstaternas ställningstaganden.

8 Nationell behandling av förslaget

U-skrivelsen har förberetts vid arbets- och näringsministeriet. Utkastet till U-skrivelse har behandlats i sektionen för konkurrenskraft (EU-8) 26–30.1.2023.

9 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet förhåller sig positivt till förslagen om direktivet och förordningen om formskydd. Statsrådet anser det viktigt att formskydd uppmuntrar design och innovation, är ändamålsenligt och effektivt i den digitala tidsåldern och lättillgängligt i synnerhet för enskilda formgivare och små och medelstora företag. Moderniseringen och harmoniseringen av systemen för formskydd effektiviserar enligt statsrådets åsikt den inre marknadens funktion, skapar bättre förutsättningar för konkurrens och ökar rättssäkerheten.

I fråga om nationell praxis är en betydande ändring det krav på uttömmande redovisning av hinder för registrering i direktivförslaget, vilket då det träder i kraft innebär att granskningen av formgivningens nyhet och särprägel upphör vid de nationella myndigheterna. Nyhetsgranskning har varit ett trumfkort i konkurrensen och servicen hos Patent- och registerstyrelsen. Statsrådet kan understöda slopad nyhetsgranskning med tanke på principen om förenhetligande av de nationella processerna med hänsyn till att de nationella myndigheterna om de vill även i fortsättningen som en särskild tjänst kan erbjuda granskning av hinder för registrering.

Statsrådet understöder att EU-formskyddet görs mer attraktivt för enskilda sökande av formskydd och små och medelstora företag genom en sänkning av avgifterna, även om en sänkning av priset på en EU-formgivning kan göra en nationell formgivning mindre tilltalande.

Statsrådet kan godkänna en liberalisering av den inre marknaden för reservdelar som används till reparationer. Redan i det nuvarande direktivet ingår en så kallad frysplus-klausul som syftar till en liberalisering av marknaden för reservdelar. Bristen på harmonisering för reservdelar bidrar till konflikter som rör skyddet, minskad konkurrens och ekonomiska förluster för konsumenterna. Begränsning av formskyddet ska dock ses som enskild lösning som främjar harmoniseringen av gemenskapsregelverket och som inte får leda till en mera omfattande inskränkning av skyddet av immateriella rättigheter.

Statsrådet anser att de befogenheter som enligt förslaget delegeras till kommissionen i princip är tillräckligt exakta, proportionella, ändamålsenliga och motiverade.